



Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

Ivrisdictione Ecclesiasticâ, & Iudiciis

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

§. 3. De extensione iurisdictionis temporalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61847](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61847)

§. 3.

De extensione Iurisdictionis temporalis.

Nunc de temporali Iurisdictione disquirendum restat, quomodo circa spiritualia, & Ecclesiastica interdum occupetur. Equidem per se, & directè non excedi ad spiritualia causas inter DD. datus convenit, c. *Cum non ab homine de iudic. lvi. Clarus §. fin. q. 36.* committi tamen posse ab Episcopo & delegari laico civiles clericorum causas *sanses* tradit l. 6. *Consl. c. 1. Dub. 1. n. 6. & 7.* superest igitur considerare, an non per accidens, incidenter, vel alio modo fieri queat. Suppositis, quæ in prima parte diximus T. 1. §. 6. sequentia notanda sunt.

I. Quia ius permittit, ut incidens quæstio ab eo Iudice cognoscatur, coram quo incidit, qui alias illam iudicare non posset. probabile est in causis Ecclesiasticis idem licere, modò quod spirituale est, non attingatur.

Ita cum aliis à se citatis sentit *Martha Tr. de v. jur. v. gt.* Petrus excommunicatus est propter percussorem clericum, de eo an acciderit, quæstio apud laicum Iudicem moveretur, qui de facto cognoscere poterit. Idem licebit, si dubitetur, an clericus quisque sit legitimè natus, an homicidii reus, & similia. In probationem allegatur c. *Postulasti 21. de homic.* ubi videtur facultas dari regibus puniendi eos, qui sacerdoti decimas negant, si is apud regem questus fuerit. Verùm alii ita explicant, ut nihil aliud concedi velint, quam clericum non incurere irregula-

ritatem, si laicus apud Iudicem sæculari accusatus de damno sibi illato ad pœnam sanguinis condemnatur. *Barb. in c. cit. Roderrq. 19. tit. 15. c. 2. Mynfingerus, praxin Camerae Spirensis testatur esse Cent. 1. obs. 100.* si incidat quæstio spiritualis in causa civili, ut illius decisio remittatur ad Iudicem Ecclesiasticum, & interim cesset civile iudicium, si autem profana quæstio sit, plus dubii inesse, se tamen vidisse observatum, quod non obstante tali exceptione reo imponatur contestatio litis, salvis tamen illi exceptionibus, & defensionibus suis post litem contestatam proponendis. Si igitur per viam reconventionis vel alio modo reus obijciat quæstionem præiudicalem, quæ coram alio Iudice determinanda sit, eaque verà existente perimatur quæstio principalis, tum præiudicialis quæstio ad ordinarium Iudicem remitti debet, & interim suspendi iudicium. Arque hic modus sacris Canonibus & clericorum immunitati convenientior esse videtur. *v. Fachineum l. 2. Controvers. c. 38.*

II. Quando actio merè realis est, potest sæcularis Iudex sententiam ferre contra clericum, v. g. ut restituat depositum, & requirere à Iudice Ecclesiastico, ut ad id præstandum compellat, latamque contra clericum sententiam exequatur. Sic enim contra rem potius, quàm contra personam sententia fertur. *Cervallas de cognitione per viam viol. p. 2. q. 76. Zypæus l. 1. de Iurisd. Eccl. c. 23. n. 10. Gaill. l. 1. obs. 37. n. 4.*

Idem de causis mixtis dicendum, ut in mixtum ratione rei contentæ & in territorio Iudicis laici positæ coram illo clericus conveniri possit, maximè, si alii participes

b 3. ticipes

icipes sint, ut in hæreditate, & bonis cõmunibus accidit. Ita usum obtinuisse, *Zypaus affirmat. l. cit. Mynsing. obs. 67.* rationem fundi, quem à laico clericus habet, pertinere dicit ad forum iudicis sæcularis. *c. Caterum. de iudic. c. Ex transmissa, &c. Verum. de foro comp. Follerius in Praxi Censuali 474.*

III. Quia possessio facti esse censetur, passim de ea apud sæculares Iudices litigatur, idque ided, ut Resp. quieta maneat, & ne litigantes super possessione ad arma prosiliant: sed quia beneficiorum Ecclesiasticorum possessio sine titulo, esse nequit, is in tali iudicio examinandus nõ est, sed relinquendus Ecclesiastico Iudici cuius est cognoscere de iure, ac proprietate beneficii, de cuius possessione litigatur. Et in tali iudicio magis res, quàm persona attenditur, quemadmodum annotavit *Holos. l. 47. c. 21. n. 25. addè, à Martino v. Regibus Gallia* nominationem concessũ esse privilegium de beneficiorum Ecclesiasticorum possessione iudicandi. *v. Mynsing. Cent. 2. obs. 67. Gaill. l. 1. obs. 30. Schyvanman. l. Practicar. observat. 8.*

IV. De decimis usurã, Concubinato, & similibus mixti fori controversiis, eadem ratio est, ut de illis, quando non alia, quàm facti quæstio est, sæcularis Iudex cognoscere possit. *Diana parte 1. tr. 2. Resol. 78. 90. & seqq. Laym. l. 4. tr. 9. c. 2.* De feudis similiter DD. conveniunt, si quæ bis orta fuerit, à sæculari Magistratu, vel patribus Curie decernendam. Non enim ut Clericus tunc, sed ut Vasallus iudicatur. *c. Ex transmissa. c. verum. de foro comp. Gaill. l. 1. obs. 38. Treutlerus Disp. 12. Zyp. l. 1. c. 30. v. quæ diximus in Par. 2. Tit. 10. §. 3. n. 13.*

V. illud quoque ratio & æquitas per-

mittit, ut clericus nomine alieno, puta, quia tutor, curator, vel procurator est alicuius laici, conveniatur coram laico magistratu. Non enim ipsius tunc clerici persona, sed per ipsum alii iudicio ad sunt. *Socinus ad Rubr. de fo. comp. n. 1. & 15. Sanch. l. 3. Conf. c. an. Dub. 30. n. 12.* Sic etiã ratione administrationis rerum Ecclesiasticarũ laicus coram Ecclesiastico iudice comparet, quod in Camera quoque observari à *Gaill. traditur l. 1. obs. 37. n. 7.*

VI. Clericum in civilibus reconventi posse coram laico iudice, communior opinio est. *Silv. v. Iudex §. 1. n. 4. Sanch. l. 6. Confil. c. 1. D. 1. n. 2.* tum quia iniquum videtur, eum contra se Iudicem spernere cuius quis in agendo observat arbitrium. *l. Cùm Papinianus. C. de sent. & interlo. tum quæ reconventio naturam induit defensionis, exceptionis, seu compensationis à convento propositæ. Non tamen super re spirituali, neq, super iniuria, aut crimine, quod infamet, quavis de eo civiliter ageretur. Ang. c. un. de Cler. coniug. in Diana, & Bonacina* negant reconventi posse in rebus, quæ non habent connexionem cum petitione v. g. siiple exigat mutuum, & ab eo petatur Commodatũ. Cùm enim hæc causæ diversæ sint divdi, debent, & suo quæque Iudici remitti. *Marranta Par. 4. de ord. iudicior. dist. 6. n. 44.*

VII. Specialis casus est, ex quo coram laico iudice convenire clericum licet, puta, cum civis quispiam apud suum magistratum cõqueritur de clerico, quod per illum infametur, petitque liberari ab infamia, ex iniustã clerici iactãtia proveniente. Hæc enim causa in foro sæculari agenda est, quia in tali casu laicus restitutione potes reus est, quavis licet alteri mo-

yeat,

veat, & clericus ad iudicē tractus actoris manere fungitur, vel probādo se nullam iniuriā intulisse conquerenti, quem existimes tali infamiā dignum, & resp. inter esse ut propaleatur: vel accusando eundē, à quo ad iudicem incompetentem pro tractus sit. *Mol. de primog l. 3. ca. 14. Causal. an. deis. 9. de ult. voluntatib. Sanchez l. 6. Consil. c. 1. dub. 1. n. 10.*

VIII. Si contingat coram laico iudice vacillare clericum in testimonio ferendo, aut fallum dicere, de eā falsitate iudicem laicum cognoscere posse aliqui putant non tamen ut puniat, sed ut causa statum melius intelligat. *l. 2. de iurisdict. om. iud. Zypov l. 1. cap. 8.* Imò etiam quoad civilem esse etiam, ut causā ob falsitatem in eā admissam cadat, sicut alii. *l. in fraudem. §. quoties ap. hyscum. π. De iurisdicti. Atque ira in praxi apud Mediolanenses servari iud. Clarus tradit l. 3. q. 36.*

Adit *My. sing. Cent. 2. Obs. 67.* si clericus succumbat coram laico iudice, ab eodem in expensas dampnari: quod ab aliis merito negatur. *V. Coton. in sum. Diana. V. iudex laicus.*

IX. Qui post inchoatum iudicium efficitur clericus, non mutat continuo forum, sed coram eodem iudice prosequi cogitur. Ibi enim sortiri finem causa debet, ubi coepit. *l. vbi π. de re iud. l. cum quidā π. de iurisdict. om. iud.* Si tamen intra terminum citationi præfixum clericus fiat, cum citatio nondum exercuit vim suam, declinare forum posse probabile est.

Sed pono obiisse laicum, contra quem inchoatum iudicium est, transibitne in haredem clericum? Aliqui cum *Diana & Bonacina* putant ad prosequendam litem non teneri clericum, sed coram Ecclesia-

stico iudice renovandam actionem: probabilius tamen est transire in illum. causam, tumque hæres & defunctus eadem persona est, tumque inchoans litem defunctus, contestando quodammodo contraxit, ac promisit, ibi se, ubi coepit, esse, iudicium prosecutum esse. *lud. Clarus q. 36. Bragaf. de Regim. Reip. l. 2. d. 4. m. 5. Zyp. 6. 2. q. Coton. in sum. Diana V. iudex laicus: n. 24.*

X. Si quis laicus postquam deliquit, clericatum assumat, ut foro & iustitiæ illudat, immunis non erit. Nemini enim prodesse fraus sua debet. *l. Verum. §. Tempus. π. Pro socio. c. ad nostram. De empt. & vend. Clarus l. 5. q. 35. n. 38.* suadet ei usmodi clericos potestati sæculari ad condignam poenam committere. Addit, non servari hoc, ac proinde, quod Ecclesiastici iudices tergiversantur absque degradatione ad supplicium, & mortem condemnari posse. In contrarium *Diana* tendit, malletque omninò absolvi. Nam si, inquit, ad Ecclesiam confugiens reus ad evitandum sæculare iudicium immunitate gauderet, multò magis, qui totum se Deo consecravit. Rectè, si purâ intentione, & absque præiudicio alieni iuris id fieret. *lud. Consil. 119. n. 1. Em. Sa. v. Clericus n. 9.*

XI. Delicta quædam propter enormitatem suam & peculiarem noxam cum nihil obstat, laico Magistratui relinquuntur. Huius generis est

I. Crimen læsæ Maiestatis, saltem de facto: de iure autem contrarium plerique DD. tradunt, Certè *Decianus l. 7. c. 8. n. 6.* tales clericos suadet è civitatibus efficiendos ultra centum milliaria. Addit notum sibi sacerdotem resp. Venetæ subditum, qui pede suspensus sit propter prodicionem oppidi Marani, *Idem c. 38. n. 9. pro*

con-

contrariis opinione, si praevalcat duas limitationes apponit. *Prima* est, puniri ab Imperatore reum laesae maiestatis clericum, si ab Imperatore feudum habeat. Illo enim privati continuo posse. *Secunda*, si à summo Pontifice licentiam habeat, procedendi contra quoscunque clericos, & Religiosos in atrocioribus delictis, & specialiter in crimine laesae maiestatis. *Barardus in Notis ad Iul. Clarum l. 7. §. laesa maiestatis num. 30.* ex legibus regni Neapolitani clericum huius criminis reum ait puniri per iustitiam, & non per Ecclesiasticum Iudicem. Ipse *Clarus in q. 36.* censet posse Principes in hoc excusari per textum *c. Perpendimus de sens. excomm.* Agitur enim in hoc crimine de statu, & vita illorum. Plures huic opinioni subscribere auctores citati, & *Barb.* fatetur in *c. si quis 22. q. 5.* ubi degradandos esse Episcopos, presbyteros & Diaconos statuitur, si machinati insidias temporali domino fuerint, quod tamen de verbali degradatione aliqui accipiunt, ut videre est apud *Barbos lo. cit.*

2. Delictum est, praecedenti affine, si clericus iurisdictionem regiam, aut cuiuscunque Iudicis turbaverit, praesertim vi adhibita, ut si damnatum ad supplicium nitatur eripere, & liberare. *I. additios C. de Episc. & Cleric.* Si clericus seditiosus sit, ait *Iul. Clarus l. 5 q. 36.* & turbet pacem publicam, solet Senatus, quamvis in Sacris constitutus sit, illum ad tempus eicere ab illa civitate, vel loco, quem perturbat, prout factum est proximis annis in quodam Archipresbytero. Addit talem provisionem tolerari posse, factam non minus ad beneficium ipsius clerici,

quam aliorum. Et confirmat exemplo fratris desiderii ex monasterio Castellarii, quem propter monetam falsificationem decennio ad tritemes senatus damnavit.

3. Est homicidium proditorium, praesertim habitu excusso perpetratum. Tunc enim etiam omnia triplici monitione amittere privilegium fori, & in manus saeculares incidere *Iul. Clarus* tradit addens ab hac opinione nec consulendo nec iudicando recedendum. Tradatur, *inquis,* magistratui Ecclesiastico puniendus. Id non expedire, aiunt, quod manifestum est eiusmodi malefactores clericos leviter puniri, cum ingenti scandalo civium, quorum si quis homicidium commiserit, morte punitur: Idem si clericus fecerit, post aliquot dierum carcerem denuò urbem perambulat. *Ita Clarus* cui merito opponi potest illud communiter receptum, clericos, etiam cum aliquod commiserunt, privilegiorum suorum privatione dignum, non ipso facto privati, sed Iudicis sententiam requirit. *V. Dian. Par. I. Tr. 2. Res. 20. & 52.*

XII. Qui clericus verò incorrigibilis est, absque ulla degradatione, quâ in manus laici magistratus committatur, à saeculari Iudice capi, puniri que posse, pronuntiat *Iul. Clarus q. 36. & Covarr. l. Practic. q. 32. §. secundò est annotandum,* allegans textum *c. Cum non ab homine de iudic.* quem ita intellexerint *Ioan. Andr. Cardinal. & Imola.* Ratio quoque probat, quia post trinam monitionem, & aliis praemissis se incorrigibilem exhibens iustissimè fori privilegium amittit, & contumax censetur, intellige post declaratio-

nem

nem Iudicis Ecclesiastici v. Barb. in c. Cum non ab homine de iudic. Coron. in sum Diana. v. Iudex laicus n. 6.

Denique in materiâ hac satis dubiâ & variis opinionibus implicita Regum, & principum privilegia attendenda sunt. In Galliæ Regno Magistratus sæcularis potestatem habet iudicandi, & puniendi personas Ecclesiasticas in casibus privilegiatis, cuiusmodi est delatio armorum prohibita, & quæ ex illa sequuntur, puta, si quis molius quicquam fuerit contra tutelam regiam, aut salvaguardiam. Tholos. l. 30. c. 11. n. 78. Addit Boerius, crimen læsæ maiestatis, falsæ monetæ, & seditionis. Arma gestantes in Gollia clericos pœnâ pecuniariâ multari Cavarr. tradit. pract. q. 36. In Hispania eodem modo puniri à tul Claro assertur l. 5. q. 36. nec arma spoliatis reddi. Item à Rege cognosci de violentiis Episcoporum & Iudicum Ecclesiasticorum auctor est Davalos in Directo. Iudicum c. 7. n. 12. & Covarr. l. practico Q. 9. 35. n. 3.

Scio, non deesse, qui prædictam opinionem improbam vocent, velintque revocata esse privilegiorum concessionem, quibus innititur, sed qui illis potiuntur, longi temporis ulum obrendunt, nec ullam revocationem agnoscunt, eò quod privilegia in remunerationem beneficiorum regibus de Ecclesia benè meritis concessa nunquam revocentur, nec particularibus quicquam obesse revocationem generalem. Tholos. l. 47. c. 21. n. 25. Filliut. Tr. 16. c. 10. n. 258. Menoch. de reitenda pass. Remedio 3. Navarr. l. 5. Confil. 7.

Quin etiam Bannez. in 2. 2. q. 67. ar. 1. Regem Hispaniæ affirmat habere privi-

legium à summis Pontificibus concessum, ut possit causas Clericorum ad sua tribunalia avocare, quando aliquis etiam sæcularis conqueritur, quod vim patiatur à Iudice Ecclesiastico. Tunc, ait, Iudices sæculares poterunt iudicare ex ipsa commissione Pontificis, an fiat vis, vel non. Quæ res multum reprimat episcoporum Vicarios ab insolentiis. Nihilominus semper manet liber recursus ad Sedem Apostolicam. c. Omnes, & sequ. dist. 12. v. Tholes. l. 49. c. 1. n. 12. & Bonacinam To. 3. disp. 1. q. 13. qui agnoscit privilegium summi Pontificis legitime concessum excusare ab excommunicatione lata in avocantes ad sæcularia tribunalia causas Ecclesiasticas à Iudicibus Ecclesiasticis, vel earum cursum inhibentes: tumque canon loquitur de avocantibus auctoritate propria, quod non faciunt privilegiati, tum quia legislator in sua lege potest dispensare.

Simplex autem tolerantia summi Pontificis, si qua est, privilegium non inducit. Addit demum, privilegium causas Ecclesiasticas cognoscendi principibus concessum revocari posse, non obstante immemoriali consuetudine tum quæ privilegium inferiori concessum potest à superiore revocari, tum quia huiusmodi privilegium odiosum est libertati Ecclesiasticæ.

NOTA. Qui improbant consuetudinem ab Episcopo ad regium tribunalia recurrendi propter violentiam, uti Suardius, & Laym. l. 4. tr. 9. c. 4. agnoscunt nihilominus in casibus extraordinariis fieri posse, ita ut oppressus iure naturali se ipsum defendere, & alios quoscunque etiam laicos ad sui defensionem advocare queat,

queat, modò iniuria manifesta sit, & nihil fiat per modum usurpatæ iurisdictionis, sed solum per modum iustæ, ac necessariæ defensionis. v. *Navarr. c. 27. nu. 70. & Bern. Diaz. c. 57. in Annot. Coton. in summa Dian. v. iudex laicus.*

§. 4.

Satisfit Dubiis de Iurisdictione Ecclesiastica, & laica.

Dub. 1. Laicus iniuriam clerico facit, à quo Iudice punietur.

R. Glossa ab Ecclesia puniendū esse, idque ex generali consuetudine fieri per totum orbem tradit *Lapus alleg. 59. n. 9. Alex. Consil. 79. n. 2. Tuschus. v. Consuetudo concl. 81. 8.* Alii ab Ecclesiastico, & laico magistratu puniri posse, & locum esse præventioni. Quamobrem, si Iudex Ecclesiasticus cæperit, prosequatur, desistat verò, & omittat, cum laicus prævenit. Pro hac opinione pari confidentia praxin & consuetudinem allegant. Mihi magis placet (*ait. Iul. Clarus q. 36. c. fin.*) ut uterque Iudex procedat, & uterque condemnet, ita ut Episcopus civitatis contra percussorem clerici v. g. procedat ad pœnas spirituales; laicus verò Iudex ad pœnas siccæ applicandas, cum pœna spiritualis non tollat temporalem, nec e contra temporalis spirituale. Idem *Barb. docet in c. Olim. de iniuriis.* In hac Germaniæ nostra parte, ubi Episcopi utriusque foro præfident, malefactores contra Clericorum iura, & privilegia omnes ad consistoriū Ecclesiasticum remittuntur; & pro qualitate delicti pecuniaria vel corporali pœna puniuntur extremo supplicio lai-

cis commissio. *Sanch. l. 6. Consil. c. 1. D. 4. Navarr. inc. Novis. de iudic. Notab. 6. à n. 4. Zyp. l. 1. de iurisd. c. 8.*

Dub. 2. Contingit interdum, ut complices sint & correi clericus, & laicus, quis eorum tunc Iudex.

R. *Anto. de Prato, Iul. Clarus, & Menochius de arbitrariis casu 371.* cum multis à se citatis ad Iudicem Ecclesiasticum pertinere, quia magis dignum quod est, minus dignum ad se trahit. *c. Quanto de iudicis.* In praxi servatum, & à se visum testatur *Socinus, & Ioan. Arno.* quibus assentitur *Diana, Layman, & Zypaus.* Contrarium à se notatum *Ignens & Iul. Clarus* asserit, quòd nimirum Iudex laicus laicos, & clericus clericos iudicet. Idem multis probat *Anto. Gomez. to. III. c. 13.* addens in regno Hispaniæ clericum primæ rōsuræ, si declinet forum Iudicis secularis, & recurrat ad Ecclesiasticum, amittere officia regalia & redditus illorum. Certi iuris est Ecclesiastico Iudici cognitionem causarum, quæ ad clericos spectant, & seculari eas, quæ populum concernunt, competere. *c. Clerici c. Cum non ab homine. de Iud. c. 2. c. si diligenti. de foro comp. quod fundamentum Fachinus l. 9. c. 31.* agnoscit fortissimum esse, ac proinde posteriori sententiæ subscribendum. *v. Decianum late discurrentem l. 4. c. 9. Zypaum lo. cit. Bapt. Fragojo To. 1. l. 2. de regim. Resp. Christ. disp. 4. §. 4. membr. 6.*

Dub. 3. Clericus officium sæculare habet à principe, & delinquit in administratione illius, nunquid à principe puniri potest?

In c. Sacerdotibus. Ne clerici vel monachi. Eugenius Papa Sacerdotibus, & clericis prohibet, ne ministri laicorum fiant: quod